

המציות היותית

א - יד ניסן תשס"ו • דו ירחון של ועד הקהילות היהודיות ברומניה

עולמו של אלי ויזל - אתמול והיום

בין 29 במרץ ל-2 באפריל התקיימה העונה השלישית של הסמינר בנושא "עולמו של אלי ויזל - אתמול והיום" (בהנחיית מירלה אשמן ואדי קופפרברג, ופרופ' ביאנקה שטיובאה מאגף הנוער). הפעילות התפרסה בקהילות טירגו-מורש, קלוז'נאפוקה, סאטו-מארה, אוראדיאה ואראד, במימון הקרן הנורווגית לתמיכה בארגוני חוץ. אורחי הכבוד היו: הרב הראשי מנחם הכהן, נשיא הפדרציה של הקהילות היהודיות ברומניה חבר הפרלמנט ד"ר אורל ויינר, ד"ר צבי פיניה וישראל סבג - המנהל וסגן המנהל תוכנית גיוינט לרומניה - עו"ד יוליאן סורין, ד"ר אירינה קויל החברה בוועד המנהל של הפדרציה ונשיאי הקהילות הנ"ל. העלייה לרגל לערים שמהן גורשו לפני 60 שנה לאושוויץ יהודי צפון טרנסילבניה כללה גם את סארמאש, המקום שבו התחולל הפוגרום בחודש ספטמבר 1944. הסמינר אכן התמקד בהנצחת זכר השואה מתוך נקודת מבט של ימינו (דיווח: לוציאנה פרידמן). ראיונות לתשומת לב: הבעת דעתו של יו"ר הפדרציה חבר הפרלמנט ד"ר אורל ויינר: "בזכות השיחה ממרחקים (שיחה טלפונית - העורך), יכול היה אלי ויזל לשוב ולחיות את חוויית ילדותו דווקא בחיק הקהילה הנוכחית"; ופרשנות הרב הראשי מנחם הכהן: "מאחר שביקשתם כי אתאר רגע שהותיר בי רושם עמוק, אני חייב לציין את מבטי המשתתפים לנוכח הקברים בסארמאש. יכולת לחוש שהאנשים אכן מבינים את הממדים של מה שארע באותן שנים".

בעמודים אחרים בעיתוננו תוכלו לקרוא:

- מכתבים מבודפשט ● היהודים בעולם ● יודאיקה ● הספר והחירות ● טלאוביאקטיב ● "הבימה" - תמונות מאחורי הקלעים ● מתוך עיתונות התרבות ● מרידיאניס ● חדשות קהילתיות.

מסר הרב מנחם הכהן - הרב הגדול ליהודי רומניה לחג הפסח תשס"ו

חרות לישראל ולאנושות

ביציאת מצרים, הורתה "מצוות עשה" (שמות יג, ח): והגדת לבנך ביום ההוא לאמור, בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים... לשם קיום מצוה זו של "הגדת לבנך", תיקנו חכמי ישראל את "הגדת של פסח", ונקבעה ההלכה (רמב"ם הלכות חמץ ומצה ז, א): מצוות עשה של תורה לספר בנסים ונפלאות שנעשו לאבותינו במצרים בליל חמשה עשר בניסן, שנאמר (שמות יג, א): "זכור את היום הזה ישר יצאתם ממצרים..." וכל המאריך בגברים שארעו ושהיו הרי זה משובח". חג הפסח - חג החרות והגאולה, נחשב לחג הגדול והמרכזי בחגי ישראל, הוא החג האחר והמיוחד שלכבודו נערך "ליל סדר" עם "הגדה" מיוחדת המגוללת את כל תוכנו של החג בפרקים נפלאים. בראשונה, בזמנים הקדומים, לא היתה "הגדה של הפסח" כתובה וערוכה בסדר קבוע והיתה נמסרת בעל פה מאבות לבנים - דור אחר דור. רק בתקפה אנשי כנסת הגדולה, ראו החכמים

צורך לכנס את כל דברי "הגדה" ולהעלותם על כתב. היה זה הגרעין הראשון של "הגדה של פסח" הכתובה והערוכה לפי סדר קבוע. ברבות הימים נוספו ל"הגדה" פרקים מהמקרא, מן ההלכה והרגדה, פרקי תפילה ופיוטים, עד שקיבלה את המתכונת והמבנה של "הגדה של פסח" המצוייה בימינו. בדורות המאוחרים יותר, הוסיפו בקהילות השונות, שירים ופיוטים המגברים הן בשבח החג והן שנועדו לעורר ענין אצל הילדים כדי לעוררם שלא "יירדמו בשעת ה"סדר". בכל הדורות הירבו לפרש את "הגדה", הוסיפו בצידה פירושים והסברים שונים ומגוונים מהם פרשנות בדרך הנגלה ותורת הקבלה. בשנים האחרונות זכתה "הגדה" גם לפרשנות היסטורית, גיאוגרפית וארכיאולוגית. "הגדה של פסח" הוא ספר העברי המתורגם ביותר, וגם הספר היהודי המאויר והמצוייר ביותר. חכמי ישראל חתלו לשיבות מרובה למצוות "והגדת לבנך". הם ראו בכך לא רק בסבר למצוות החג, אלא גם עקרון רב ערך לחונך הבנים, דור אחר דור, בהקניית הערכים היסודיים של עם חשראל, יציאתו לחרות וראשית התהוותו לעם, על בסיס של ערכים חברתיים ומוסריים.

בברכת חג חרות פסח שמח וכשר, הרב מנחם הכהן הרב הכולל לקהילות יהודי רומניה

דברי הגות לחג הפסח

בעמוד המופיע לקראת חג הפסח בעיתוננו מתפרסמות האיגרת של הרב הראשי מנחם הכהן, אותה אנו מביאים להלן והאיגרת של נשיא הפדרציה של הקהילות היהודיות ברומניה, חבר הפרלמנט ד"ר אורל ויינר, שממנה אנו מצטטים מספר מובאות.

ידינו הטוב, המייץ לנו בנושאי יהדות - אינג' ברוך טרקטין - הביא לתשומת לבנו את המסה של פסח מתוך יצירותיו של מי שהיה הרב הראשי יעקב יצחק נימירובר. בהתאם להצעתו נטלנו שורת דברי הגות לחג הפסח מתוך הכרך "היהדות" (ראה אור בהוצאת "הספר", 2006). איש הספר המזהיר עוסק בבעיית החיוביות האמיתית של עם ישראל, היכולה להתקיים רק באמצעות "האחידות שאינה ניתנת לחלוקה" ו"הרבגוניות והשוני ההיסטורי אשר, יחד עם זאת, נושאים תמיד את החותם הרוחני של אהבה המביאה לידי אחווה". כל זה מוסבר בכך שמתוך צורות האחידות הידועות במדע, רק המכלול הבלתי ניתן להפרדה, המאפשר ביטוי אישי, מוביל אל השחרור הרוחני כמו זה המתחיל ביציאת מצרים. מקורית במיוחד היא גם המסה על "חד-גדיא", אשר בה המחבר מתייחס רק להמתת הגדי כאל מעשה פשע (מטאפורה לעם ישראל). ואילו לגבי האחרים, אלה שאליהם שולח אלוהים את מלאך המוות, מדובר רק ב"שופטים ומוציאים לפועל את העונש המגיע להם".

איגרת יו"ר הפדרציה של הקהילות היהודיות ברומניה, חבר הפרלמנט ד"ר אורל ויינר, לחג הפסח תשס"ו אחריות היקרות, אחיי היקרים

גם השנה, תשס"ו, אנחנו חוגגים כתמיד בחזוה את הפרשה ההיסטורית של יציאת עמנו מעבדות לחירות. יציאת מצרים מתקשרת אצלנו גם במאמץ האדיר שהשקיע משה רבנו במהלך ארבעים השנים של חציית המדבר, על מנת לחנך מחדש את העם ולהסיר את עקבות העבדות מנפשתיים של היוצאים לחופשי [...] לקושיות המסורתיות על "מה נשתנה" הפסח הזה, תשס"ו, משנים קודמות, התשובה ניתנת על ידי חיינו הקהילתיים שהתעצמו ונעשו יותר מגוונים, ביחס ישיר לשינויים שהתחוללו בחברה הרומנית. אנחנו קהילה המפגינה בצורה בולטת את חובתנו לארץ שבה נולדנו ועוצבנו, ובה אנו עובדים ותורמים בכך להתקדמותה ולשגשוגה, וכמו כן תומכים באופן פעיל במהלכה לקראת שילובה באיחוד האירופי ב-1 בינואר 2007. באמצעות אחדותנו האמיצה יעלה בידינו לדחות גם את התופעות של שנאת זרים, הכחשת שואה ואנטישמיות בצורותיה השונות. אין אלה מסוגלות להפחית מן האמונה בדו-קיום אתני מעולה ובתקווה לשיפור נוסף בכל הנוגע לעם אשר טבע בראש ההמנון הלאומי שלו את המילה "התקווה" [...]. מתוך שותפות באמונה בערכי הדמוקרטיה אנחנו מייחלים כי ההידברות, החוכמה והשלום יגברו על האלימות והשנאה - בכל מקום ומקום בעולם [...].

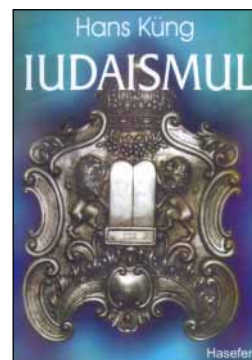
ישראל 2006 ישר ולעניין: נחום גוטמן

אם יגיע תייר מרומניה לתל אביב ויזדמן למוזיאון רובין ברחוב ביאליק, רבים הסיכויים לכך שהוא יודע כמה וכמה דברים על צייר זה, אשר הקריירה שלו החלה בבוקרשט. באותו מוזיאון יראה התייר גם תערוכה רטרוספקטיבית של ז'אן דויד ושוב, תוך הרגשה של היכרות קודמת. שלא לדבר על מרסל ינקו, שלכבודו יכול התייר לתכנן לעצמו ביקור מיוחד בעין הוד, על מנת לערוך היכרות מקיפה עם מורשת האמן שמילא תפקיד חשוב בקירוב הקהל הרומני לדפוסי האמנות המודרנית. ואולם, בצאתו ממוזיאון רובין לרחוב כשמגמת פניו לעבר רחוב דיזנגוף, התייר ייתקל בכיכר ביאליק, על המזרקה שבמרכזה המוקפת יצירת המוזאיקה הנפלאה של נחום גוטמן - ומייד יבקש לקבל מידע נוסף על האמן. אם יתעניין, יגלה שקיים מוזיאון מיוחד מוקדש לאישיות של נחום גוטמן. זה מה שעשה גם ג'או שרבאן, על מנת שיוכל לתאר ב"המצאות היהודית" ביקור באותו מוזיאון. המסייר באולמות המוזיאון מקבל תמונה של קריירה עשירה מאד: צייר, מאייר ומחבר ספרי ילדים, קרמיקאי וגרפיקאי. למען כל אחד מתחומי האמנות הללו עבר היוצר הרבוגני והמוכשר הזה לא רק הכשרה מקצועית קפדנית (שהחלה בבצלאל ונמשכה בווינה ובברלין), אלא השקיע גם יכולות של משקיף חד-מבט ופרשן של המציאות. הטמפרמנט הנמרץ שלו, עם היותו גמיש, הצטיין גם באירוניה מושחת. גוטמן הלך לעולמו בשנת 1980, בגיל 82, כאשר כבר זכה להכרה כאחד ממניחי היסודות לאמנויות בנות זמננו בישראל ועם קהל נאמן בארץ, כמו גם במרכזים חשובים בעולם.

The Gutman Museum For Now and Posterity

גלובאלי" התכוון המרצה ליחס של שלוש הדתות המונותאיסטיות כלפי עשרת הדיברות. המרצה הדגיש את "החלפת הדפוסים" בכל אחת משלוש האמונות באל אחד, כאשר הדפוסים השייכים ליהדות הם עצם תולדותיו של עם ישראל. שלוש מסקנות ראויות לתשומת לב: א' המבקש לשמר את הכול גורם להתאבנות הדת. ב' הדת היא כיבוד החיים, מכיוון שחל איסור על המתה בשמה. ג' כלל הזהב של כל הדתות: מה ששנוא עליך אל תעשה לערך (הלל הזקן). בתשובות על השאלות שהופנו אליו לאחר ההרצאה בנוגע לסוגיות פוליטיות קשורות במצב במזרח התיכון, הציע האורח להחליף את צירוף המילים "התנקשות התרבותיות" ב"מפגש התרבותיות", כלומר שהשלום ניתן להשגה אך ורק בדרך הידברות.

השלום הוא שם אלוהים

כך ניתן לסכם את ההרצאה בנושא "אתיקה גלובאלית" שנשא פרופ' האנס קינג, מחבר הטריולוגיה "היהדות", "הנצרות", "האיסלם". בחלק השני של האירוע שאירח "מכון התרבות הרומני" נערכה השקת הכרך הראשון שתורגם לרומנית וראה אור בהוצאת "הספר". הספר הומלץ על ידי נשיא הפדרציה של הקהילות היהודיות ברומניה חבר הפרלמנט ד"ר אורל ויינר ועל ידי עורך הספר, פרופ' אלכסנדר זינגר. בהגדרה "אתוס